

Nr 85.

Av herr Olsson, Oscar, m. fl., om *åvägabringande av utredning ifråga om beredande av kostnadsfri skolmateriel åt barn i folk- och småskolor.*

Vid de två senaste lagtima riksdagarna förelågo motioner om skrivelse med anhållan, att Kungl. Maj:t måtte utreda möjligheterna av att bereda barn i folk- och småskolor kostnadsfri skolmateriel. Motionen bifölls båda gångerna enhälligt av andra kammaren, men avslogs av första kammaren, 1917 dock med endast två rösters övertikt. Vid 1918 års riksdag avtog visserligen första kammaren motionen med större majoritet — 68 röster mot 51 — men beslutade för sin del tillmötesgå motionären på så sätt, att den ville avlåta en skrivelse till Kungl. Maj:t med anhållan, att Kungl. Maj:t måtte utreda, på vilket sätt och efter vilka grunder en samverkan mellan stat och kommun skulle kunna åstadkommas för övertagande helt eller delvis av *obemedlade och mindre bemedlade* föräldrar nu åliggande skyldighet att för sina barn i folk- och småskolor bekosta erforderlig skolmateriel.

Riksdagens båda kamrar äro således eniga om att rättvisa och billighet kräver, att det allmänna i mycket stor utsträckning övertar den föräldrarna nu åliggande skyldigheten att tillhandahålla skolbarnen den nödvändiga materielen för undervisningen.

Meningsskiljaktigheten begränsar sig till att första kammaren inte vill medgiva välbärgade och förmögna föräldrar den i motionen ifrågasatta befrielsen, under det att andra kammaren yrkar på att alla barn i folkskolan skola komma i åtnjutande av fri skolmateriel i större eller mindre utsträckning.

Rättvisan och billigheten i andra kammarens beslut är ofrånkomligt. Skolgången i folkskolan är en av samhället ålagd förpliktelse, och samhället har därför att sörja för att denna plikt inte på grund av ekonomiska svårigheter

heter blir tyngre att fullgöra för den fattige än för den välbärgade, så långt det står i statens makt att utjämna sådana olikheter. Det kan inte vara rättvist, att en fattig eller mindre bemedlad familjefader med många barn för detta samhällsintresses tillgodoseende skall vidkännas för honom kännbara ekonomiska uppoffringar vid anskaffandet av skolmateriel, under det att en barnlös familjefader, han må vara hur förmögen som helst, helt undandrar sig denna beskattning. Den enda orättvisan i att det allmänna övertog föräldrarnas skyldighet att bekosta folkskolebarnens skolmateriel, skulle väl ligga däri, att en del föräldrar låta sina barn gå i andra skolor, där de själva få hålla sig med skolböcker. Men de förmåner, som det allmänna, även rent ekonomiskt, låter komma de föräldrarnas barn till godo genom den betydligt bättre utbildningen i dessa skolor, kunna alls inte uppvägas av den obetydliga ökning i skattebördorna, som ett bifall till det här föreliggande förslaget skulle medföra. För övrigt gå ungefär 94 proc. av barn i skolpliktsåldern i folkskolan, varför endast en ytterst liten del av utgifterna för den fria skolmaterielen skulle komma att drabba dem, som för sina barn åtnjuta förmånen av den bättre skolundervisningen.

Från de nu anförda synpunkterna tyckes inte mycket vara att anmärka mot första kammarens hållning att vilja befria de mindre bemedlade föräldrarna och så låta de rika både betala sin del av de tack vare beslutet ökade skatterna och sina barns skolmateriel. Men andra kammaren fann, att mycket vägande betänkligheter kunde göras gällande mot den ståndpunkten. Först och främst är det svårt för att inte säga omöjligt även med allra bästa vilja och efter än så samvetsgrann prövning att kunna riktigt uppdraga gränsen mellan behövande och icke behövande lärjungar, i synnerhet som taxeringsuppgifterna ingalunda lämna en fullt tillfredsställande ledning för bedömandet av föräldrarnes ekonomiska ställning. Vidare skulle en sådan uppdelning av barnen i behövande och icke behövande kunna införa i skolan en föga tilltalande ekonomisk klasskillnad.

Till dessa av andra kammaren uttalade betänkligheter kunna läggas flera. Här må det emellertid vara nog med att hänvisa till det förhållandet, att åtskilliga kommuner beslutat, i vissa fall sedan många år tillbaka, att hålla skolbarnen med fri skolmateriel. Detta gäller både lands- och stadskommuner (av de senare kunna nämnas som exempel Trollhättan och Malmö). Någon statistik över dessa kommuner finnes inte i skolöverstyrelsen, men det torde vara en undantagslös regel, att där sådant beslut en gång fattats, det sedan ej ens sättes ifråga, att man åter skall övergå till den gamla ordningen. Erfarenheterna av det här föreliggande förslagets genomförande tyckas således vara goda i de kom-

muner, där det tillämpats. Ett beslut i överensstämmelse med första kammarens ståndpunkt skulle då för dessa kommuner nödvändiggöra antingen ett frånträdande av den princip de funnit sig väl av i denna fråga, såvida de ville komma i åtnjutande av statsbidraget, eller också en lika besvärlig och ömtålig som från deras synpunkt alldeles onödig undersökning om föräldrarnas ekonomiska bärkraft.

Även om således skäl skulle kunna andragas för första kammarens ståndpunkt, förefaller det dock obestridligt, att andra kammarens betänkligheter mot denna ståndpunkt inte utan vidare kunna avfärdas. Då båda kamrarna uttalat sig för en utredning i denna fråga, torde det således vara lämpligt att söka få den till stånd på en så bred grundval, att båda kamrarnas synpunkter vid utredningsarbetet komma till beaktande i den utsträckning de förtjäna. Detta vinnes, om i riksdagens skrivelse med anhållan om utredning varken förutsättes, att denna under alla förhållande skall utmynna i förslag till befrielse för alla föräldrar eller begränsas att gälla endast vissa grupper av föräldrarna till barn i folk- och småskola. För att få till stånd en i detta hänseende förutsättningslös utredning föreslås således,

att riksdagen måtte besluta att i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla, att Kungl. Maj:t måtte föranstalta om utredning, om, i vilken utsträckning, på vad sätt och efter vilka grunder en samverkan mellan stat och kommun må kunna åstadkommas för övertagande helt eller delvis av föräldrarna nu åliggande skyldighet att för sina barn i folk- och småskolan bekosta erforderlig skolmateriel, samt till riksdagen inkomma med de förslag, som utredningen kan föranleda.

Stockholm den 21 jan. 1919.

Oscar Olsson.

Nils Persson.

Olof Olsson.

